

Bài giảng 10

KHUYẾN KHÍCH, ƯU ĐÃI, VÀ CƯỜNG CHẾ THUẾ

Bài giảng được phát triển từ bài giảng của các năm trước

Các nội dung chính

1. Các khái niệm cơ bản: Tránh thuế và trốn thuế
2. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc không tuân thủ và làm thất thoát nguồn thu
3. Một số đặc tính cần thiết của một cơ chế thuế tốt
4. Khuyến khích thuế
5. Tuân thủ thuế
6. Cưỡng chế thuế

Một số khái niệm cơ bản

- Trốn thuế (tax evasion): Phi pháp
 - Không khai, khai giảm thu nhập, doanh thu hay tài sản; hay khai quá những khoản chi tiêu được khấu trừ; hoặc khai sai nghĩa vụ đóng thuế (tài sản hay thu nhập chịu thuế)
- Tránh thuế (tax avoidance): Hợp pháp
 - Lợi dụng khe hở của luật thuế để giảm nghĩa vụ đóng thuế

Tránh thuế

- Lợi dụng sự thay đổi giá trị của đồng tiền theo thời gian:
 - Tiểu xảo kế toán: Điều chỉnh thời gian phát sinh nghĩa vụ nộp thuế
- Lợi dụng thuế suất khác nhau
 - Chuyển thuế (giữa các cá nhân, doanh nghiệp, hay hoạt động chịu thuế)
- Núp thuế (tax shelters)

Thiên đường thuế (tax haven)

- Thiên đường thuế (theo OECD):
 - Không có thuế hoặc thuế rất thấp,
 - Thiếu cơ chế trao đổi thông tin hiệu quả,
 - Thiếu sự minh bạch, và
 - Không có nhiều hoạt động đáng kể trong nước
- Tránh thuế như thế nào?
 - Phân bổ chi phí nợ vay và dải lợi nhuận
 - Chuyển giá (transfer pricing)
 - Hợp đồng sản xuất
 - “Đánh dấu vào ô” (check the box), các tổ chức lưỡng thể, công cụ lưỡng tính
 - Tín dụng chéo vào quy tắc tại nguồn đối với tín dụng thuế ở nước ngoài

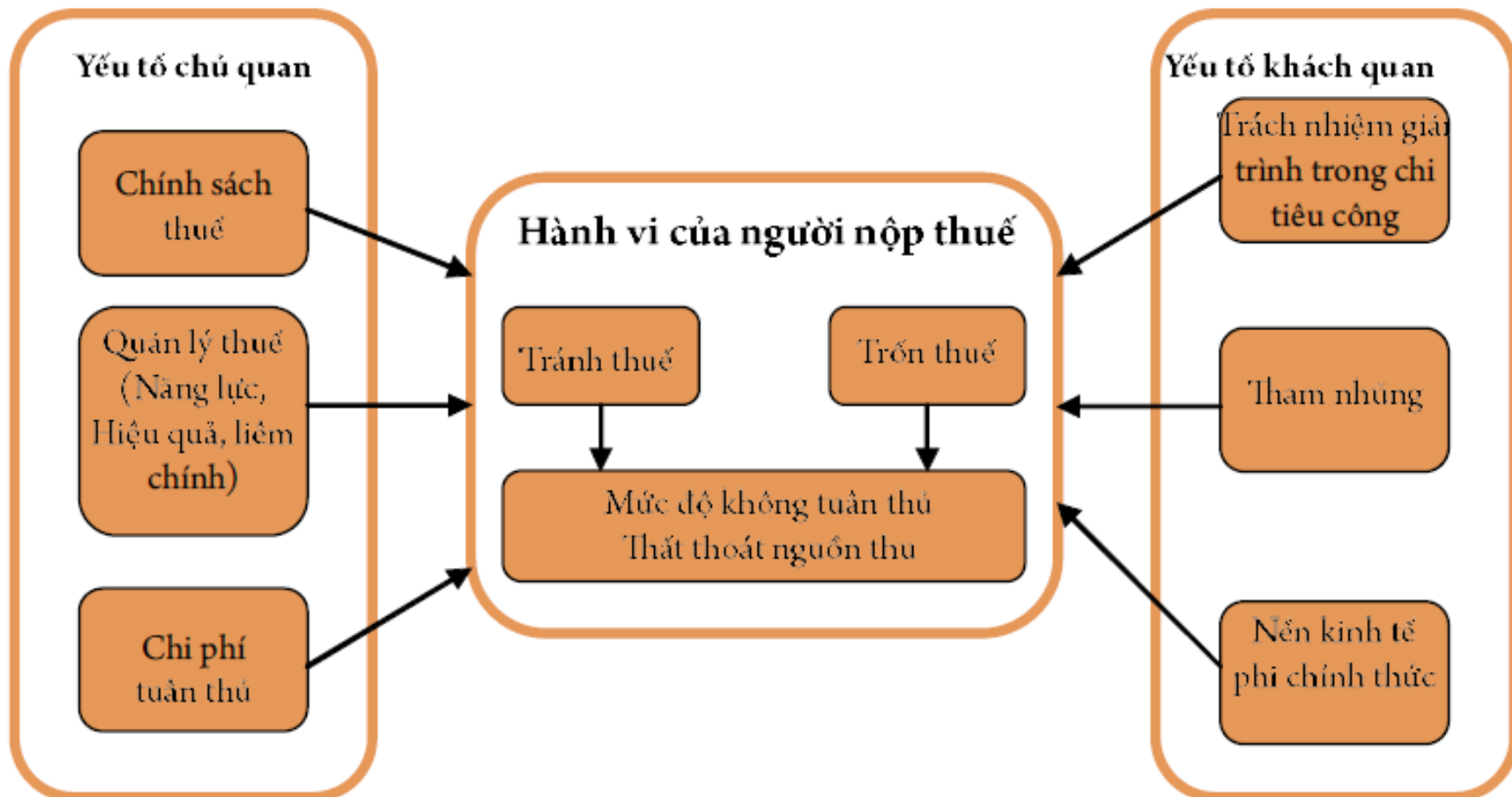
Trốn thuế

- Không khai, không nộp thuế
- Giảm thu nhập chịu thuế bằng cách khai báo sai mức giảm trừ hay miễn trừ
- Hậu quả:
 - Giảm nguồn thu, tăng thâm hụt
 - Giảm chi tiêu của chính phủ
 - Sắc thuế mới
 - Thuế suất cao hơn với các sắc thuế hiện tại
 - Tăng nợ của chính phủ

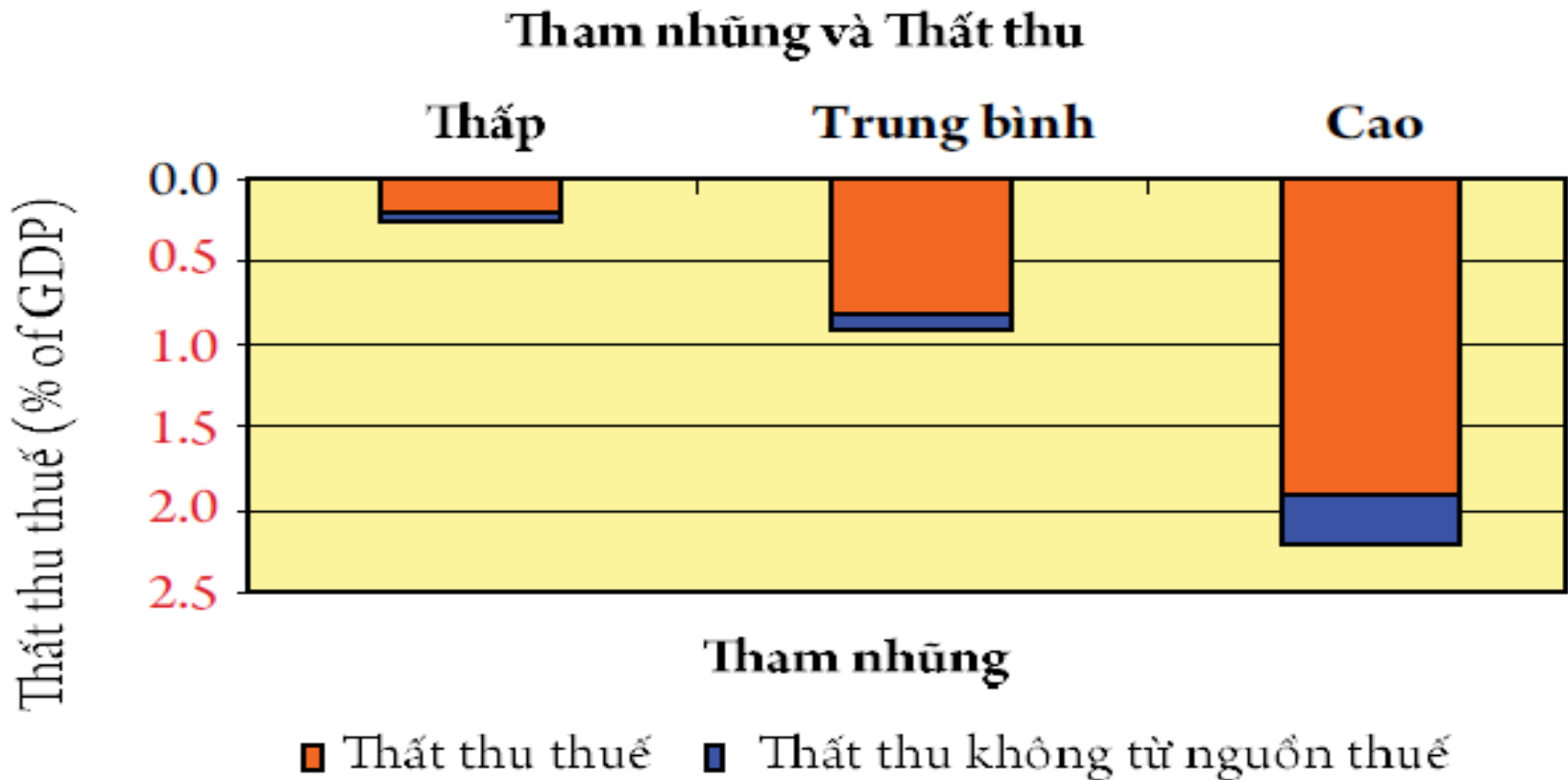
Trốn thuế

- Khuôn khổ pháp lý/luật pháp yếu
- Thiết kế hệ thống thuế bất cập
- Thiếu hụt nguồn lực
- Biện pháp cưỡng chế không thích hợp
- Thiếu quyết tâm chính trị
- Văn hóa trốn, tránh thuế

Các yếu tố ảnh hưởng đến việc không tuân thủ và làm thất thoát nguồn thu

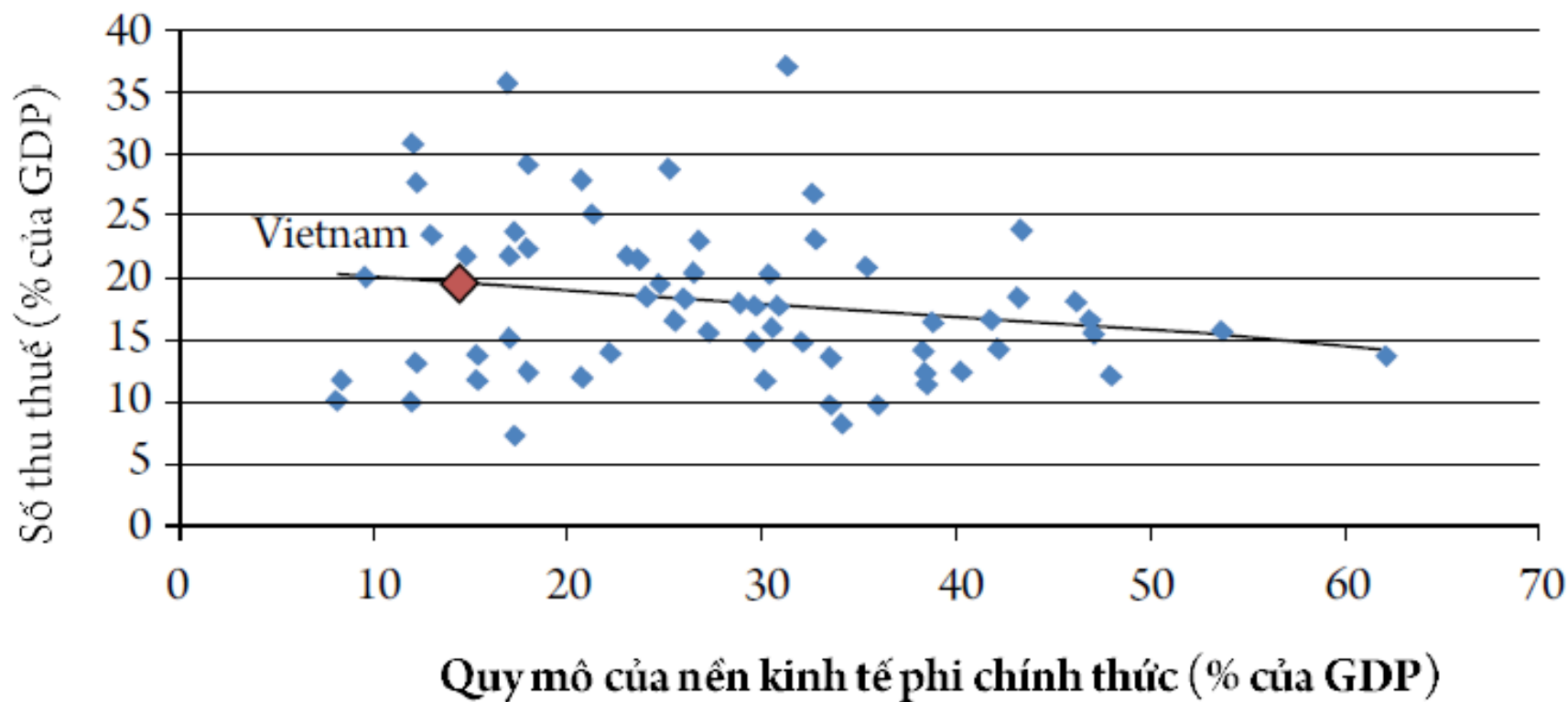
Thu thuế sv. Tham nhũng

Nguồn: Dẫn lại từ NHTG (2011)

Thu thuế sv. nền kinh tế phi chính thức

Quy mô của nền kinh tế phi chính thức và thu thuế

Nguồn: Schneider và Klinglmaier (2010); WDI (2007), NHTG (2011)

Vấn đề then chốt

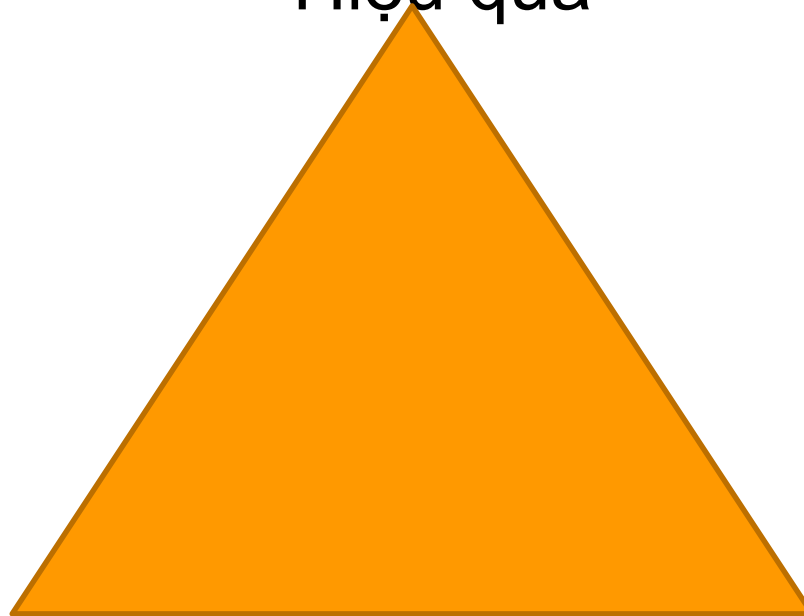
- Lợi ích của việc tuân thủ cao nhưng chi phí tuân thủ thấp
- Lợi ích của việc không tuân thủ thấp nhưng chi phí cao

Một số đặc tính cần thiết của một cơ chế thuế tốt

- ❑ Hệ thống đăng ký/mã số thuế hiệu quả
- ❑ Ngưỡng đăng ký/đóng thuế thực tế
- ❑ Tối đa hóa khả năng khấu trừ tại nguồn
- ❑ Yêu cầu lưu giữ chứng từ rõ ràng
- ❑ Yêu cầu báo cáo cho bên thứ ba rõ ràng
- ❑ Quyền truy cập hồ sơ lưu trữ của cơ quan thuế
- ❑ Quyền xác định nơi phát sinh nghĩa vụ thuế
- ❑ Thủ tục khiếu nại công bằng
- ❑ Nguyên tắc bảo mật

Ba đặc điểm chính của một sắc thuế

Hiệu quả

Công bằng

Khả thi hành chính

Khuyến khích thuế

- Thuế suất thấp:
 - Giảm động cơ trốn, tránh thuế
- Giáo dục, tư vấn, hỗ trợ, dịch vụ:
 - Giảm chi phí tuân thủ tự nguyện
 - Giảm chi phí kiểm tra, kiểm toán
- Ân xá thuế (miễn truy cứu trách nhiệm)
 - Cơ chế khuyến khích tòi, thường thất bại
- Chất lượng dịch vụ, hàng hóa công:
 - Tăng hiệu quả sử dụng của tiền thuế

Tuân thủ thuế

- Giảm chi phí tuân thủ
 - Luật thuế đơn giản
 - Số mức thuế hợp lý
 - Ngưỡng chịu thuế đủ cao
 - Dịch vụ trợ giúp về chuyên môn
- Giảm lợi ích của không tuân thủ
 - Tăng xác suất bị phát hiện
 - Hình phạt thích đáng nếu không tuân thủ

Cưỡng chế thuế

- Hệ thống kiểm toán thuế có hiệu lực
- Đe dọa trừng phạt đáng tin cậy nếu không tuân thủ
- Công bằng trong cưỡng chế
- Hình phạt thích đáng với nội dung, mức độ vi phạm

Kiểm toán thuế

- Mục đích: Xác minh trách nhiệm thuế do người nộp thuế báo cáo
- Hình thức: Tại văn phòng, định kỳ, đột xuất, xác suất hay toàn diện, điều tra sai phạm ...
- Nguyên lý:
 - Dựa vào mức độ rủi ro
 - Mẫu kiểm toán đủ lớn
 - Thời gian hợp lý
 - Quy mô kiểm toán phù hợp với mức độ rủi ro
 - Hình phạt thích đáng
- Lập hồ sơ của các đối tượng rủi ro: Doanh nghiệp mới, tiểu sử đóng thuế ngắn hay không đầy đủ, nguồn thông tin của bên thứ ba, tin học hóa ...

Hệ thống khung hình phạt

- Hình phạt (kể cả tiền lãi) thích hợp
- Thời gian khuyến cáo đủ dài
- Quyền lực của cơ quan thuế trong việc giải quyết các hình thức không tuân thủ
- Hình phạt được hậu thuẫn bởi khả năng bỏ tù đối tượng vi phạm nghiêm trọng
- Giấy chứng nhận “thông quan thuế”

Thảo luận tình huống

- Chuyển giá trong các doanh nghiệp FDI Việt Nam